

РОЗДІЛ 4 – ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

УДК: 378.14:377.8:796.071.4

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ «КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ»

Багорка А. М.

*Економіко-правничий коледж Запорізького національного університету,
вул. Жуковського, 66Б, м. Запоріжжя, Україна*

A-M1@ukr.net

У статті розглядається проблема професійної підготовки на прикладі майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Наводиться аналіз досліджень, які стосуються структури і змісту підготовки фахівців. Пропонуються основні принципи побудови змісту професійної підготовки в системі «коледж-університет».

Ключові слова: професійна підготовка, зміст освіти, фізична культура і спорт, система «коледж-університет».

ОСОБЕННОСТИ СОДЕРЖАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В СИСТЕМЕ «КОЛЛЕДЖ-УНИВЕРСИТЕТ»

Багорка А. Н.

*Економіко-правовий коледж Запорізького національного університету,
ул. Жуковского, 66Б, г. Запорожье, Украина*

A-M1@yandex.ua

В статье рассматривается проблема профессиональной подготовки на примере будущих специалистов физической культуры и спорта. Приводится анализ исследований, касающихся структуры и содержания подготовки специалистов. Предлагаются основные принципы построения содержания профессиональной подготовки в системе «колледж-университет».

Ключевые слова: профессиональная подготовка, содержание образования, физическая культура и спорт, система «колледж-университет».

CHARACTERISTICS OF CONTENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN THE «COLLEGE-UNIVERSITY SYSTEM»

Bahorka A. M.

*College of Economics and Law of Zaporizhzhya National University, Zhykovsky street 66B,
Zaporizhzhya, Ukraine*

A-M1@yandex.ua

The article deals with the problem of training of future professionals of physical culture and sports. Some analysis of research, related to the structure and content of training, is presented. Various approaches to the examination of the problem of professional training as a pedagogical phenomenon are analyzed in the article. Basic definitions of professional training, developed by leading scientists and pedagogues are presented in the article. The main characteristics, functions and role of structure and content in the professional training of future specialists of physical culture and sports in «College-University System» are ascertained. «College-University System» allows to make the training of future professionals at a high quality level. Real opportunities to implementation of ideas of variability, continuity, flexibility of training teachers bring it closer to the needs of education and personality. Features of constructing of the content of training of future specialists of physical culture and sports in the «College-University System» are understanding the purposes and the expected learning outcomes; definition of

tasks and knowledge assessment system; regulation of the system «teacher-student» (teaching-learning); reflection of the kinds of activity of educational process; coordination of plans for main subjects at each stage of the training complex. The necessity of the combination and coordination of educational standards at various levels of professional training, development of common approaches to organization of educational process and approving of educational interactions in the «College-University System» is actual now. Some basic principles of content of education in the «College-University System» are proposed. Social significance and actuality of the problem of professional training of future specialists of physical culture and sports in the «College-University System» causes the necessity of scientific analysis and further research in this area.

Keywords: professional training, education content, physical culture and sports, «College-University System».

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Різні сфери життя українського суспільства зазнали і продовжують зазнавати істотних змін. Не минули зміни і освітнього простору. Це зумовлено глобальними процесами комп'ютеризації та інформатизації, підвищенням вимог до майбутнього фахівця, переходу до компетентнісної спрямованості освіти. Вдосконалення професійної освіти – одне з пріоритетних завдань. Формування професійно компетентного та обізнаного фахівця є запорукою процвітання соціально-економічних та інших галузей життя.

Процес модернізації вищої освіти передусім спрямований на розробку моделей професійної підготовки зі змістом, орієнтованим на потреби ринку праці.

Система «коледж-університет» дозволяє здійснити підготовку майбутніх фахівців на більш якісному рівні. Це зумовлено тим, що в умовах функціонування таких комплексів з'являються реальні можливості продуктивної реалізації ідей багаторівневості, багатоканальності, варіативності, безперервності, гнучкості системи професійної підготовки педагогічних кадрів, наближення її до потреб сфери освіти й особистості.

Галузь фізичної культури і спорту є важливим напрямком професійної підготовки, оскільки впровадження та популяризація здоров'язберігаючих технологій серед суспільства несе за собою не просто цінний та вагомий, але й життєнеобхідний характер. З цієї причини, зміст професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі «коледж-університет» має бути ретельно продуманий, мати чітку організацію та структуру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми і на які спирається автор.

Науковці Л. Казарін, В. Кузнецова, В. Чанлигін зазначають, що багатоступенева система підготовки краще відповідає інтересам суспільства. Така система, на їх думку, передуватиме інтеграції освіти в європейський простір [6].

Дослідник Я. Цехмістр вважає, що першорядною умовою для виходу рівня української професійної освіти на якісно новий рівень, який відповідав би вимогам загальноєвропейського чи світового контексту, є «усвідомлення засад і принципів сучасної ступеневої професійної освіти та пошуку шляхів її практичної реалізації» [13].

Професор А. Конох вважає, що дидактичні принципи є найважливішою категорією відбору змісту навчання, оскільки вони відображають закономірності навчального-виховного процесу та його змісту. До невід'ємних принципів відбору змісту професійної підготовки науковець відносить такі: науковості, наступності, доступності, динамічності, неперервності, інтерактивності, міжпредметності, цілеспрямованості, ступеневості, випереджаючого навчання, поєднання теорії і практики, зв'язку змісту навчання із продуктивною працею і вищого навчального закладу із життям, широкого профілю підготовки, науковості, колективного характеру та ін. Разом з тим, автор наголошує на обов'язковості дотримання і принципів виховання при плануванні змісту професійної підготовки. Серед них виокремлює такі: поєднання виховання і навчання в єдиний навчально-виховний процес, урахування вікових та індивідуальних особливостей об'єктів навчання, суспільно-громадської спрямованості, гуманізму, систематичності й послідовності тощо. [8, с. 352-357].

Професор Л. Сущенко дотримується думки, що багатоступенева система організації вищої педагогічної освіти допомагає задовольнити вимоги професіоналізму фахівця, оскільки вона конкретизує цілі освіти на кожному ступені навчання [11, с. 320].

Зміст професійної підготовки передусім знаходить своє відображення в навчальному плані. Навчальний план, на думку авторів словника методичних термінів і понять Е. Азімова та А. Щукіна, є документом, що визначає склад навчальних предметів та їх розподіл за роками навчання, кількість часу на кожен дисципліну, та в кінцевому результаті – структуру навчального року [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття.

Існуюча в Україні система освіти, зокрема вищої, не задовольняє вимог, які постають перед фахівцями фізичної культури і спорту в період протиріч:

- між вимогами сучасного суспільства до рівня професіоналізму та компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту і невідповідністю рівня їх професійної підготовленості;
- між середньою та вищою ланками освіти.

Соціальна значущість та актуальність проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі «коледж-університет» та необхідність усунення зазначених протиріч обумовлює необхідність наукового аналізу і подальших досліджень у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Метою статті є визначення особливостей побудови змісту професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі «коледж-університет».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Побудові змісту професійної підготовки передують визначення понять «професійна підготовка», «зміст освіти», а також виокремлення в них складових частин.

У словнику професійної освіти термін «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [4, с. 262].

У педагогічному словнику «професійна підготовка» визначається як «систематична, цілеспрямована діяльність з отримання та вдосконалення знань, умінь, навичок у будь-яких видах навчальних закладів і шляхом самоосвіти» [7, с. 120].

У педагогічному енциклопедичному словнику поняття «професійна підготовка» визначається як система професійного навчання, що має на меті прискорене набуття навичок, необхідних для виконання певної роботи, групи робіт [2, с. 223].

У нашому дослідженні ми пропонуємо таке визначення професійної підготовки майбутніх фахівців: професійна підготовка – це цілеспрямований, науково та методично обґрунтований процес здобуття професійних знань, умінь і навичок з метою формування готовності до майбутньої професійної діяльності.

У розумінні поняття «зміст освіти» ми погоджуємось із визначенням, поданим професором А. Конохом: «Зміст освіти – один із компонентів процесу навчання майбутніх спеціалістів. Це система наукових загальних і спеціальних професіональних знань, умінь і навичок, оволодіння якими забезпечує всебічний розвиток розумових і фізичних здібностей студентів, формування світогляду, моралі і поведінки, підготовку до суспільного життя, педагогічної діяльності. До змісту освіти включаються всі елементи соціального і професійного досвіду, накопиченого людством» [8, с. 362].

Думки науковців з приводу структурних елементів змісту професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі «коледж-університет» різняться.

Науковець О. Тимошенко структурує зміст професійної підготовки в навчальному комплексі на відповідні частини: навчально-пізнавальна, навчально-практична, самостійна, практична [12].

Науковець Б. Шиян характеризує професійну підготовку майбутніх фахівців фізичної культури як комплексність таких видів діяльності: навчально-виховна, науково-методична, фізкультурно-оздоровча, спортивно-масова, організаційно-управлінська [14, с.143].

Дослідник професійної підготовки майбутніх учителів фізкультури в межах навчального комплексу Р. Маслюк вважає, що зміст підготовки має містити такі види діяльності: навчальний, виробничий, комунікативний, науково-дослідний. Тим самим, забезпечуючи виховний, навчальний, виробничий і науково-дослідний напрями функціонування навчального комплексу «коледж-університет» [9, с. 5].

Кандидат педагогічних наук Н. Денисова наголошує, що «у системі трирівневої університетської педагогічної освіти (молодший спеціаліст – бакалавр – спеціаліст, магістр) відбувається загальнонаукова, спеціальна (фахова), психолого-педагогічна, культурологічна, науково-педагогічна і практико-методична підготовка» [5, с. 91].

На думку науковця Д. Бондарєва, робота в межах навчального комплексу поділяється на навчальну, виховну, організаційно-методичну та наукову [3].

Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців загалом та майбутніх фахівців фізичної культури і спорту зокрема повинен бути відображенням багатьох спектрів діяльності всіх суб'єктів та об'єктів навчально-виховного процесу та має бути описаний у документах планування (навчальний план, навчальна програма тощо).

Дослідниця Є. Нікуліна склала алгоритм побудови професійної підготовки. До нього увійшли такі компоненти:

- узгодження компетенцій та очікуваних результатів навчання;
- узгодження очікуваних результатів навчання та способів їх оцінювання;
- узгодження очікуваних результатів навчання та завдань, що орієнтовані на їх досягнення;
- узгодження очікуваних результатів навчання та взаємодії викладачів і студентів, спрямованих на їх досягнення;
- співвідношення досягнутих та очікуваних результатів навчання [10].

У нашому дослідженні до особливостей побудови змісту професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі «коледж-університет» ми відносимо такі:

- розуміння мети та очікуваного результату навчання;
- визначення завдань та системи оцінювання знань;
- регламентація діяльності в системі «викладач-студент» (повчання-навчання);
- відображення видів діяльності навчально-виховного процесу;
- узгодження тематичних планів дисциплін на кожному ступені навчального комплексу.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у заданому напрямі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що зміст професійної підготовки – багатокомпонентна структура, що має свої особливості і певний алгоритм побудови.

Отже, перш ніж починати формувати структурні елементи змісту професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі «коледж-університет», необхідно:

- чітко розуміти цілі, завдання, засоби та методи навчання на кожному ступені навчальної системи;
- обрати найбільш вигідну структуру змісту навчально-виховного процесу, що відповідає конкретному ступеню, а саме раціональне співвідношення тем і годин, відведених на кожену дисципліну загалом на кожному окремому шаблі навчання.

З-поміж різноманітних структурних елементів змісту професійної підготовки незмінними мають залишатися цикли фундаментальних базових та професійно-орієнтованих дисциплін. На нашу думку, до змісту професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі «коледж-університет» доречно буде включити і такі елементи: міждисциплінарні освітні і професійні знання, уміння і навички та контрольоване самовдосконалення. Завдяки цьому відбуватиметься реалізація головних функцій навчання: освітньої, виховної і розвивальної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва, 2009. 448 с.
2. Бим-Бад Б. М. Педагогический энциклопедический словарь. Москва, 2008. 528 с.
3. Бондарев Д. Фактори, що формують ставлення студентів до фізичного виховання. *Молода спортивна наука України: зб. наук. праць*. Львів, 2008. Вип. 12, т. 2. С. 24–31.
4. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. Москва, 1999. 538 с.
5. Денисова Н. В. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів в умовах навчально-наукового комплексу «коледж–університет»: дис. ... канд. пед. наук. Харківський національний педагогічний ун-т ім. С. Сковороди. Харків, 2006. 186 с.
6. Казарин Л. А. Многоуровневая система подготовки учителя в университетах. *Высшее образование в России*. 1992. №2. С. 28–32.
7. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь. Москва, 2003. 176 с.
8. Конох А. П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: дис. ... докт. пед. наук. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. Київ, 2007.
9. Маслюк Р. В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в системі «педагогічний коледж – педагогічний університет»: дис... канд. пед. наук. Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, 2015.
10. Никулина Е. Построение содержания профессиональной подготовки в магистратуре педагогического вуза. *Интернет-журнал «НАУКОВЕДЕНИЕ»*, вып. 5 (24), сентябрь – октябрь 2014. С.1–28. URL: <http://naukovedenie.ru/PDF/29PVN514.pdf>
11. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: дис. ... докт. пед. наук. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2003.
12. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 35 с.
13. Цехмістр Я. В. Допрофесійна підготовка в системі неперервної професійної освіти: проблеми і пошуки. Київ, 2000. С. 364–391.
14. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль, 2001. Ч. 1. 272 с.

REFERENCES

1. Azimov E. G., Shukin A. N. Novyj slovar metodicheskikh terminovi ponyatij (teoriya i praktika obucheniya yazykam). Moskva, 2009. 448 p.
2. Bim-Bad B. M. Pedagogicheskij enciklopedicheskij slovar. Moskva, 2008. 528p.
3. Bondaryev D. Faktori, sho formuyut stavlennya studentiv do fizichnogo vihovannya. *Moloda sportivna nauka Ukrayini: zb. nauk. prac.* Lviv, 2008. Iss. 12, Vol. 2. P. 24–31.
4. Vishnyakova S. M. Professionalnoe obrazovanie: slovar. Klyuchevye ponyatiya, terminy, aktualnaya leksika. Moskva, 1999. 538 p.
5. Denisova N. V. Psihologo-pedagogichna pidgotovka majbutnih uchiteliv v umovah navchalno-naukovogo kompleksu «koledzh–universitet»: dis. ... kand. ped. nauk. Harkivskij nacionalnij pedagogichnij un-t im. S. Skovorodi. Kharkiv, 2006. 186 p.
6. Kazarin L. A. Mnogourovnevaya sistema podgotovki uchatelya v universitetah. *Vysshee obrazovanie v Rosii.* 1992. №2. P. 28–32.
7. Kodzhaspirova G. M., Kodzhaspirov A. Yu. Pedagogicheskij slovar. Moskva, 2003. 176 p.
8. Konoh A. P. Teoretichni ta metodichni zasadi profesijnoyi pidgotovki majbutnih fahivciv iz sportivno-ozdorovchogo turizmu u vishih navchalnih zakladah: dis. ... dokt. ped. nauk. Institut pedagogichnoyi osviti i osviti doroslih APN Ukrayini. Kyiv, 2007.
9. Maslyuk R. V. Profesijna pidgotovka majbutnih uchiteliv fizichnoyi kulturi v sistemi «pedagogichnij koledzh – pedagogichnij universitet»: dis... kand. ped. nauk. Umanskij derzh. ped. un-t im. P. Tichini, 2015.
10. Nikulina E. Postroenie soderzhaniya professionalnoj podgotovki v magistrature pedagogicheskogo vuza. *Internet-zhurnal «NAUKOVEDENIE»*, vyp. 5 (24), sentyabr – oktyabr 2014. P.1–28. URL: <http://naukovedenie.ru/PDF/29PVN514.pdf>
11. Sushenko L. P. Teoretiko-metodologichni zasadi profesijnoyi pidgotovki majbutnih fahivciv fizichnogo vihovannya ta sportu : dis. ... dokt. ped. nauk. In-t pedagogiki i psihologiyi prof. osviti APN Ukrayini. Kyiv, 2003.
12. Timoshenko O. V. Teoretiko-metodichni zasadi optimizaciyi profesijnoyi pidgotovki vchiteliv fizichnoyi kulturi u vishih navchalnih zakladah: avtoref. dis. ... dokt. ped. nauk. NPU im. M. P. Dragomanova. Kyiv, 2009. 35 p.
13. Cehmistr Ya. V. Doprofesijna pidgotovka v sistemi neperervnoyi profesijnoyi osviti: problemi i poshuki. Kiyiv, 2000. P. 364–391.
14. Shiyaniy B. M. Teoriya i metodika fizichnogo vihovannya shkolyariv. Ternopil, 2001. Part1. 272 p.

УДК: 378.047:33848:796.5

**РЕАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Безкоровайна Л. В.

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

lvbeskorovaynaya@gmail.com

Здійснений аналіз проблеми та основних понять щодо реалізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах у педагогічній теорії та практиці. Проаналізовані